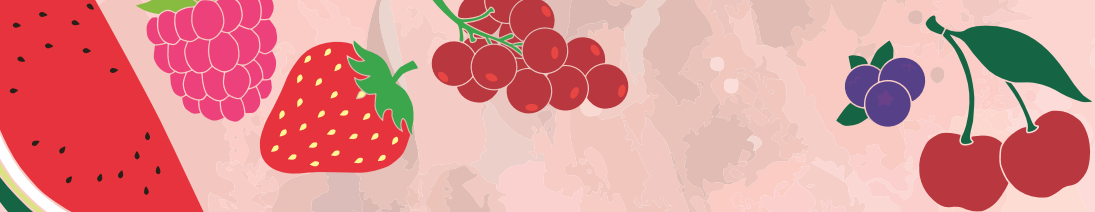




PARK

pomysłów

kwartalnik
nr 25 (II/2023)
ISSN 2450-4769



DZIEŃ DOBRY

Co słyszać? W letnim wydaniu „Parku Pomysłów”
czekają na Ciebie nowe ciekawostki i zadania.

Baw się dobrze!

Jak masz na imię?

.....



SPIS TREŚCI

- 3 cztery pory roku / lato
- 4 tradycje słowiańskie / kalendarz słowiański
- 6 teczka ekologa / akcja segregacja – recykling
- 10 zrób to sam / witraż kwietny
- 12 teczka artysty / sztuka gotycka
- 16 kącik herbologa / glistnik jaskółcze ziele
- 17 cztery pory roku / lato
- 18 teczka przyrodnika / formy ochrony przyrody
- 21 ścieżka edukacyjno-turystyczna / Fauna Polski
- 24 abc małego żonierza / kamuflaż
- 26 redakcja
- 27 mieszkańcy lubińskiego zoo / bażant królewski

Lato

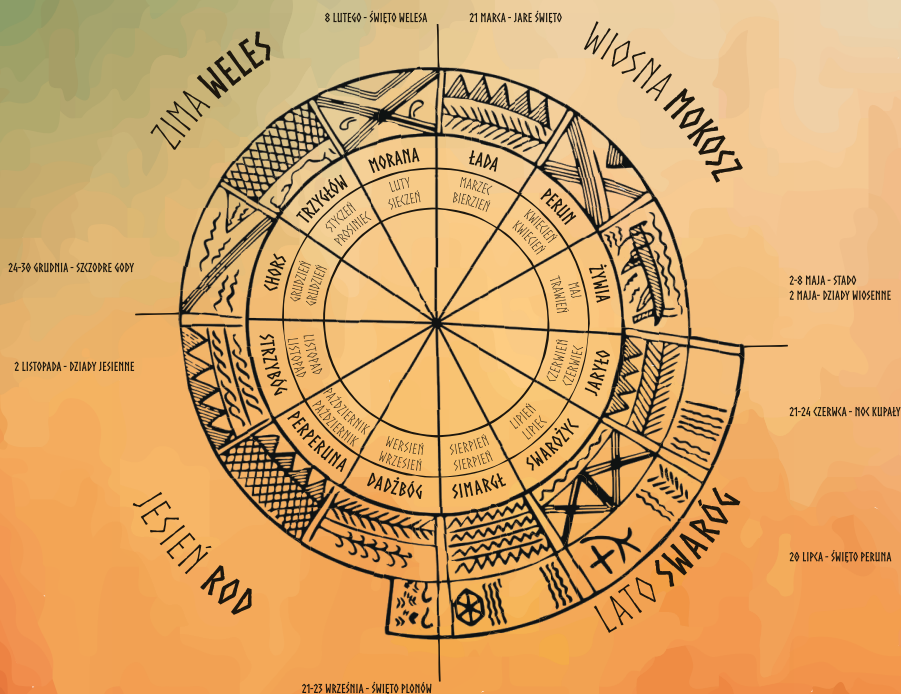
Astronomiczne lato rozpoczyna się w momencie przesilenia letniego i trwa do równonocy jesiennej. Jest to okres pomiędzy 21 czerwca, a 23 września. Podczas lata pora dnia jest dłuższa od nocy, jednak z każdą dobą dnia ubywa, a nocy przybywa.

Klimatyczne lato to czas w roku, w którym średnia dobowa temperatura powietrza przekracza 15°C.

Zaprojektuj sukienkę dla Pani Lata.

KALENDARZ SŁOWIAŃSKI

UŻYWANY BYŁ PRZEZ SŁOWIAN PRZED CHRZYSTIANIZACJĄ. CZAS WYZNACZAŁY WTEDY, **ZJAWISKA PRZYRODNICZE**, GŁÓWNIIE PORY ROKU. JEST TO NAJLEPSZY DOWÓD NA TO ŻE SŁOWIANIE BYLI **BAR-DZO BLISKO ZWIĄZANI Z PRZYRODĄ**. NOWY ROK ROZPOCZYNAŁ SIĘ WIOSNĄ, KIEDY NATURA BUDZIŁA SIĘ DO ŻYCIA, A KOŃCZYŁ SIĘ RAZEM Z ZIMĄ. NAJWAŻNIEJSZE SŁOWIAŃSKIE **ŚWIĘTA MIAŁY ZWIĄZEK Z CYKLEM PRZYRODY**, CO WIAZAŁO SIĘ Z PEWNYMI RYTUAŁAMI ORAZ ZWYCZAJAMI. **CZĘŚĆ TYCH PRAKTYK W ZNACZNEJ MIERZE PRZETRWAŁA DO DZIŚ**, CHOĆ WIELU Z NAS, NIE ZDAJE SOBIE SPRAWY Z ICH POCHODZENIA.



NIE WIADOMO, W KTÓRYM MOMENCIE, **ZACZĘTO DZIELIĆ ROK** NA MIESIĄCE. **UREGULOWANIE TEJ KWESTII** NASTĄPIŁO WRAZ Z CHRYSTIANIZACJĄ. JEDNAK NAZEWNICTWO ŁACIŃSKIE, PRZYJĘŁO SIĘ JEDYNIJE CZĘŚCIOWO. U SŁOWIAN NAZWY ODNOŚIŁY SIĘ DO **ZACHODZĄCYCH ZAJWISK W PRZYRODZIE** LUB **CZYNNOŚCI GOSPODARSKICH**.

WIOSNA

- BRZEZIEN** NAZWA NAWIĄZYWAŁA DO POKRYWAJĄCYCH SIĘ ZIELENIĄ BRZÓZ.
- KWIECIEŃ** INACZEJ ŁŻYKWIAT, NAZWA NAWIĄZUJE DO KWITNĄCYCH ROŚLIN.
- TRAWIEŃ** DAWNA NAZWA MAJA, ODNOSZĄCA SIĘ DO ROŚNĄCYCH TRAW.

LATO

- CZERWIEŃ** SVOJĄ NAZWĘ WZIĄŁ OD POCZWAREK CZERWCA POLSKIEGO.
- LIPIEŃ** WZIĄŁ SVOJĄ NAZWĘ OD KWITNĄCYCH LIP.
- SIERPIEŃ** NAZWA WYWODZI SIĘ OD SIERPA, KTÓRYM ŚCINANO ZBOŻE.

JESIEŃ

- WERSIEŃ** INACZEJ RUJEŃ, OTRZYMAŁ SVOJĄ NAZWĘ OD KWITNĄCYCH WRZOSÓW.
- PAŹDZIERNIK** NAZWA POCHODZI OD PAŹDZIERZY. BYŁY TO SKÓRKI ODDZIELAJĄCE SIĘ PODCZAS OBRÓBK I WŁÓKIEN LNU I KONOPII.
- LISTOPAD** WZIĄŁ SVOJĄ NAZWĘ OD SPADAJĄCYCH LIŚCI.

ZIMA

- GRUDZIEŃ** INACZEJ STUDZIEŃ, WZIĄŁ SVOJĄ NAZWĘ OD GRUDY ZAMARZNIĘTEJ ZIEMI.
- PROSINIEC** NAZWA WYWODZI SIĘ OD NIEŚMIAŁEGO PRZEBŁYSKIWANIA SŁOŃCA, ODBIJAJĄCEGO SIĘ OD ŚNIEGU.
- SIECZEŃ** NAZWA WZIĘŁA SIĘ OD WYSIEKANIA, CZYLI WYRĘBU DRZEW I SIECZĄCYCH MROZÓW.

AKCJA SEGREGACJA!

Czyli jak prawidłowo sortować odpady.

drugie życie odpadów

RECYKLING

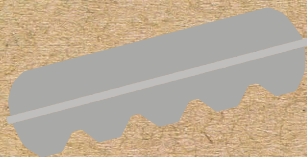
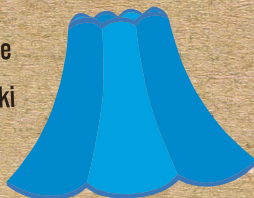


Recykling to ponowne wykorzystanie surowców do wytworzenia nowych produktów. Proces ten pozwala, znacznie obniżyć koszty produkcji nowych rzeczy oraz ilość energii potrzebnej do ich wyprodukowania. Dlatego, tak ważne jest segregowanie odpadów, aby odzyskać jak najwięcej surowców wtórnych.

Co powstaje z papieru?

Zebraną makulaturę wykorzystuje się do ponownego przetworzenia, na nowe produkty. Papier można poddawać procesowi recyklingu nawet 5 razy! Powstaje z niego ponad 5 000 różnego rodzaju produktów. Są to m.in.:

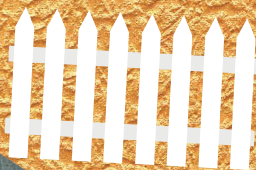
banknoty abażury izolacje samochodowe
filtry do kawy bandaż doniczki i podstawki
opakowania do jajek fartuchy szpitalne



CIEKAWOSTKA

59 kg makulatury ratuje 1 drzewo.





Co powstaje z plastiku?

Bardzo istotny ze względu na długi czas biodegradacji jest recykling tworzyw sztucznych. Plastikowe odpady mogą zalegać na składowiskach przez tysiące lat, dlatego lepiej poddać je przetworzeniu i dzięki temu ponownie wykorzystać. Tym bardziej że plastik nadaje się do ponownego zastosowania na wiele różnych sposobów. Z recyklingu tworzyw sztucznych powstają:

płyty termoizolacyjne ogrodzenia słupki drogowe
oleje opałowe ramy okienne PVC meble ogrodowe
powłoka na teksturę falistą długopisy torby
sprzęt turystyczny zabawki ekrany dźwiękochłonne
kurtki i bluzy polarowe
opakowania, butelki i folie

Co powstaje z metalu?

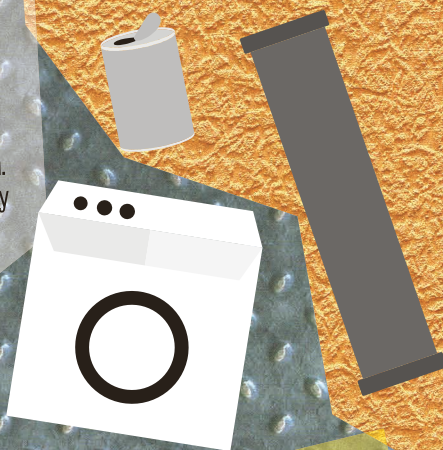
Recykling metali również przynosi wiele korzyści. Przetwarzanie stali jest znacznie tańsze niż pozyskiwanie surowej rudy metali. Dodatkowo ograniczamy w ten sposób zużycie energii w procesie produkcji. Mniejsza jest również emisja gazów cieplarnianych do atmosfery. Duże znaczenie ma także recykling puszek aluminiowych. Można je przetwarzać nieskończenie wiele razy, a koszty wykorzystania aluminium są kilkanaście razy mniejsze niż jego produkcja.

Żelazo przerabiane jest na cienką blachę do samochodów oraz rury i belki do budowy mostów.

Stal wykorzystuje się do produkcji rur oraz pralek.

Miedź występuje w przewodach i innych produktach elektrycznych i elektronicznych.

Aluminium używa się do produkcji przewodów elektrycznych, puszek do napojów oraz kadłubów samolotów.



CIEKAWOSTKA

Według szacunków Komisji Europejskiej ponad 80% odpadów w morzach to tworzywa sztuczne.

Co powstaje ze szkła?

Szkło jest tworzywem, które może być przetwarzane praktycznie bez końca, nie tracąc przy tym swoich właściwości. Recykling szkła jest korzystny nie tylko dla środowiska ale również dla producentów, ponieważ sztuczka szklana kosztuje znacznie mniej niż surowe materiały.

butelki
słoiki

szklanki izo
blaty kuchenne

izolacje ścian
ne kafelki



Co powstaje z bioodpadów?

Biodopady nadają się do kompostowania, czyli mogą być poddane kontrolowanemu procesowi rozkładu, w wyniku którego otrzymamy kompost. Kluczowe dla tego procesu jest dokładne ich suszenie, a następnie ciepły rozkład w temperaturze 400-500 °C. Dzięki temu uzyskamy:

nawóz dla roślin

biowęgiel

bioolej

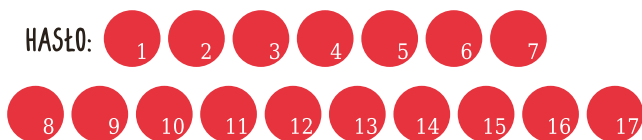
gaz syntezowy

CIEKAWOSTKA

Wprowadzając tylko jedną szklaną butelkę do wtórnego obiegu, ograniczamy zużycie energii równe 4 godzinom pracy 100-watowej żarówki.

ODGADNIJ SZYFR
I WPISZ HASŁO.





WITRAŻ KWIETNY

ZRÓB TO SAM

Niewiele potrzeba, aby zrobić letnią ozdobę na okno. Możemy do tego wykorzystać wszystko, co nas otacza. Jedynym ograniczeniem jest nasza wyobraźnia. Tutaj poznasz instrukcję zrobienia witrażu z papierowych kwiatków. Natomiast jeśli chcesz, możesz stworzyć taki witraż z naturalnych polnych kwiatów.

Materiały:

- kawałek tektury,
- ołówek,
- linijka,
- dziurkacz,
- taśma klejąca,
- kwiatki wycięte z kolorowego papieru,
- sznurek lub wstążka.



- 1** Na tekturze narysuj prostokąt, zostawiając po kilka centymetrów z każdej strony.



- 2** Wytnij prostokąt, tak aby powstała ramka.



- 3** Z kolorowych kartek wytnij kwiatki.

4

Z jednej strony naklej na ramkę taśmę klejącą, tak aby z drugiej strony, można było przyklejać do niej kwiaty.

5

Teraz możesz zacząć przyklejać do niej, wycinane z papieru kwiatki.

6

Dziurkaczem zrób otwór w ramce i nawlecz kawałek sznurka lub wstążki do powieszenia ramki.



witraż
kwiety
gotowy!

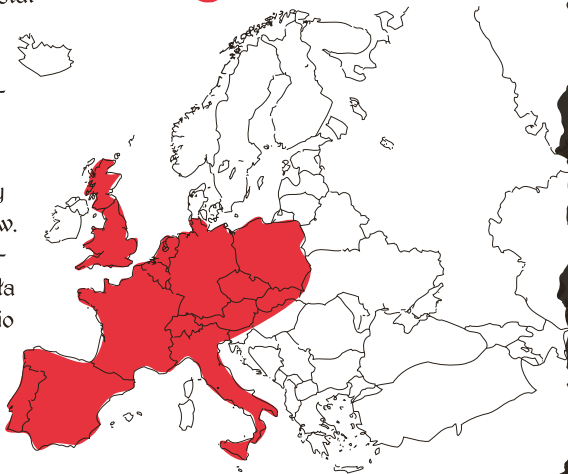


Gotyk

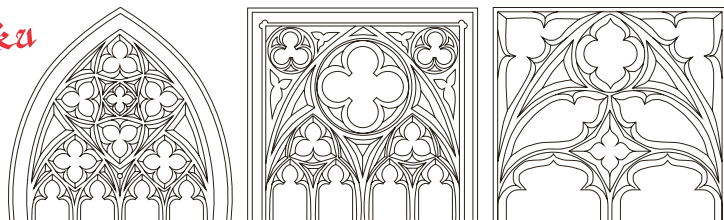
To styl w sztukach plastycznych oraz architekturze, który powstał w połowie XIII w. we Francji. Szybko rozprzestrzenił się w Anglii, a następnie w kolejnych krajach Europy.

Nazwa gotyk po raz pierwszy została użyta w połowie XV w. przez Leona Battistę Albertiego, a ok. 100 lat później została rozpropagowana przez Giorgio Vasarię. Ten termin miał określać barbarzyński i prymitywny charakter tej sztuki, która odbiegała od antycznych wzorców. Sztuka

ta wzięła swą nazwę od germańskiego plemienia Gotów, którzy w tamtym czasie łupili Cesarstwo Rzymskie, jednak nie ma z nimi nic wspólnego.



Rodzaje maswerku

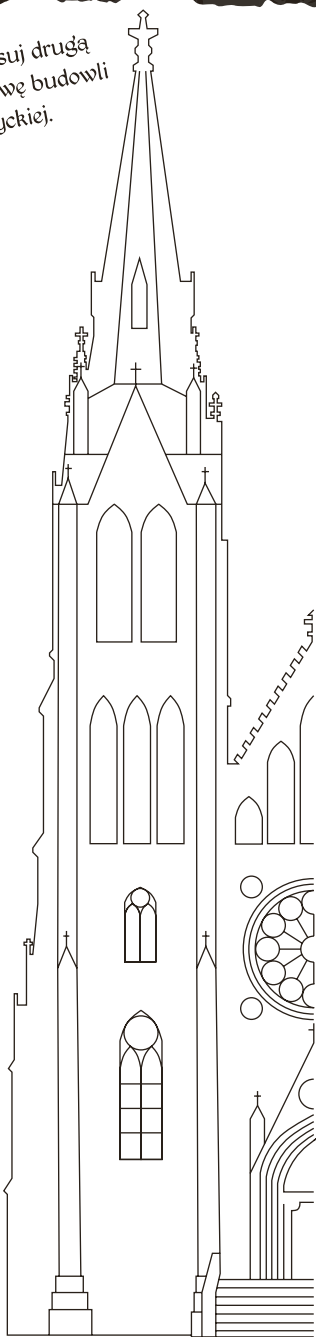


Czy wiesz, że...

Maswerk - to dekoracyjny, geometryczny wzór architektoniczny odcnięty z kamienia lub zrobiony z cegieł. Był używany do wypełnienia górnej części okna.

Architektura gotycka miała tylko dwie cechy występujące powszechnie: ostrołukowy system konstrukcyjny i maswerk.*

Dorysuj drugą
połowę budowli
gotyckiej.



Witraż

Charakterystycznym elementem architektury gotyckiej były **sfrzeliste okna i witraże**.

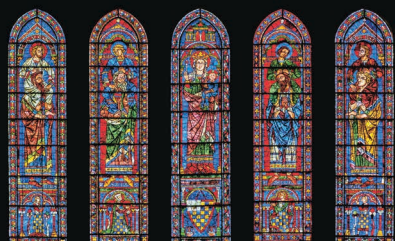
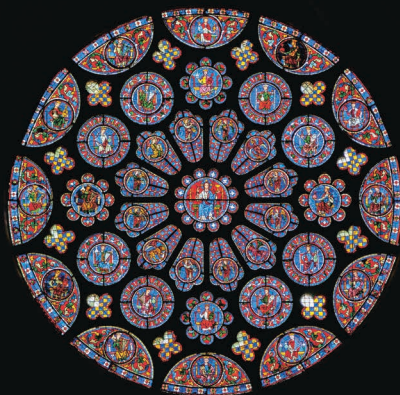
Witraż to ozdobne wypełnienie okna, z **kawałków kolorowego szkła**, uprawianych w ołowiane ramki, osadzone między żelaznymi sztabami. Witraże stosowano głównie w **budownictwie sakralnym**. Technika ta była znana już w starożytności, jednak rozpowszechniono ją we wczesnym średniowieczu, natomiast **rozkwit** nastąpił w sztuce gotyckiej.

Zrób to sam!

Jeśli tylko masz ochotę, również możesz wykonać witraż. Potrzebujesz do tego czarną kartkę z bloku technicznego, kolorowe bibułki, ołówek, klej oraz nożyczki. Na czarnej kartce narysuj wzór, a następnie go wytnij. Od spodu podklej kolorowe bibułki i... gotowe! Teraz wystarczy tylko przymocować witraż do szyby.

Ciekawostka

Największy w Europie witraż, mający 212 m², znajduje się w Polsce. Można go zobaczyć w kościele Najświętszego Serca Jezusa Chrystusa w Ryplinie.



Witraż z Katedry w Chartres we Francji

Do Polski technika witrażu dotarła w XIV w. Jednym z pierwszych miejsc produkcji witrażu był **Toruń**. Wyroby z toruńskich warsztatów cechowały się **wysokim poziomem artystycznym**. Do dziś zachowało się wiele wysokiej klasy przykładów witraży, które można obejrzeć w **Rafuszu Staro-miejskim w Toruniu**.

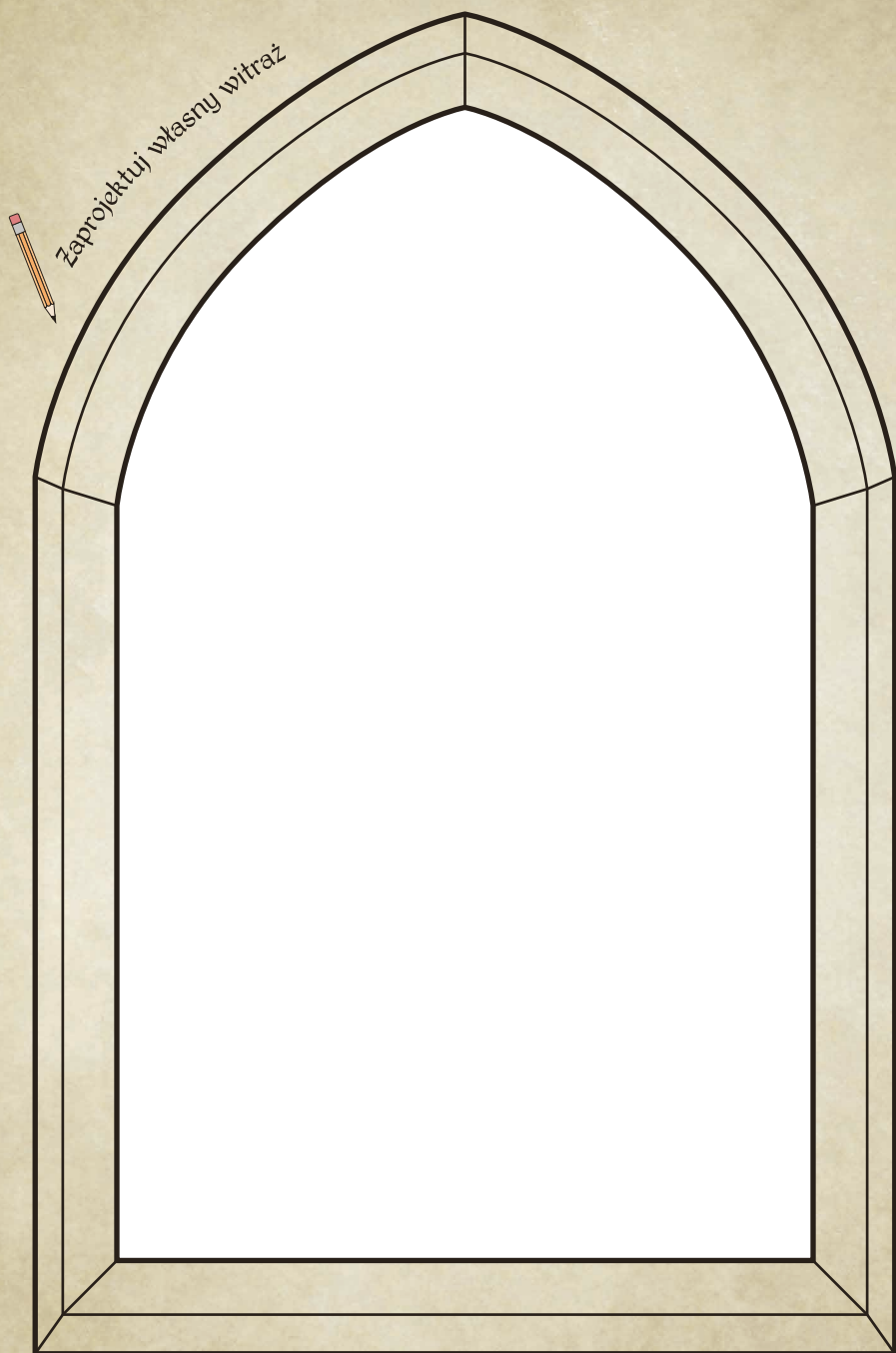
Najbardziej znani polscy twórcy witraży to **Józef Mehoffer oraz Stanisław Wyspiański**.

Współcześnie, najbardziej znanymi dziełami sztuki witrażu są **lampy Tiffany'ego**. Na przełomie XIX i XX w. Louis Comfort Tiffany wynalazł **nowy rodzaj szkła**. Na jednej tafli szkła łączył **kilka kolorów**, dzięki temu przenikały się wzajemnie i tworzyły smugi. Zabieg ten powodował, że **kompozycja stawała się lżejsza**, zachowując swoją głęboką koloru.



https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Chartres_RosetteSued_122_DSC08269.jpg

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wistoria_Tiffany_Lamp.jpg



Zaprojektuj własny witraż

KĄCIK HERBOLOGA

czyli o dzikich, często niechcianych roślinach,
które żyją wokół nas

(łac. *Chelidonium majus*)

glistnik jaskółcze ziele

kwitnie od maja
do września

roślina ma **długą tradycję
w lecznictwie**, sięgająca
starożytności



charakterystyczny
żółtawomleczny sok
wykorzystywany jest
do usuwania kurczaków
w medycynie ludowej



naukowa nazwa rodzajowa
Chelidonium pochodzi
z greckiego słowa *chelidon*
oznaczającego **jaskółkę**



zawiera liczne **alkaloidy**
działające rozkurczowo
na mięśnie gładkie

od początku XXI w. ogranicza
się stosowanie ziela
glistnika z powodu jego
hepatotoksyczności*

ziele glistnika święcone
było na różnych obszarach
Polski podczas obchodów
Bożego Ciała



roślina wykorzystywana jest
jako **naturalny pestycyd**
w Chinach

ziarno pszenicy moczone
w soku glistnika **służyło**
jako **pułapka** na ryby
i ptaki



dym powstający ze spalonej
rośliny ma **własności**
owadobójcze

***hepatotoksyczność**
— to cecha substancji
chemicznych polegająca na
wywoływaniu uszkodzeń
wątroby

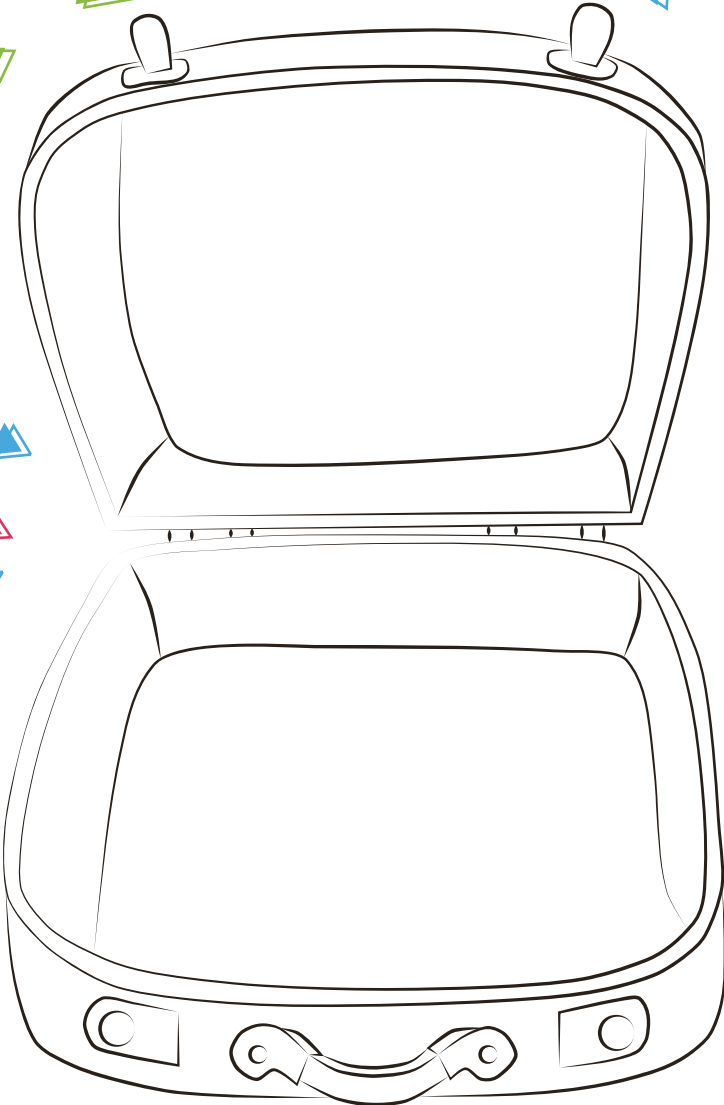
Cztery pory roku / LATO

WAKACJE

Napisz gdzie jedziesz
na wakacje i narysuj
w walizce, co ze sobą
zabierzesz.

W tym roku na wakacje jadę:

.....



OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Dolina Odry

Data utworzenia: 1 stycznia 1998

Powierzchnia: 1 270 ha

Położenie: Powiaty:
**legnicki, lubiński,
średzki, wołowski**
Gminy:
**Malczyce, Wołów,
Prochowice, Ścinawa**

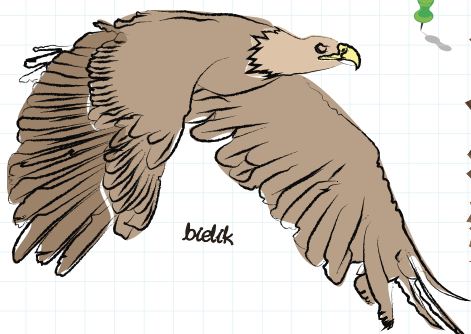


Dolina Odry granicząca od wschodu z powiatem lubińskim, to unikatowy obszar w skali Europy, gdzie na co dzień można obserwować dziką przyrodę. Sąsiedztwo Odry to lasy łęgowe, wilgotne łąki zalewowe, bagna, torfowiska oraz starorzecza. O niepowtarzalności tego terenu świadczą również utworzone w bliskim sąsiedztwie użytki ekologiczne. Teren idealny do uprawiania kajakarstwa.

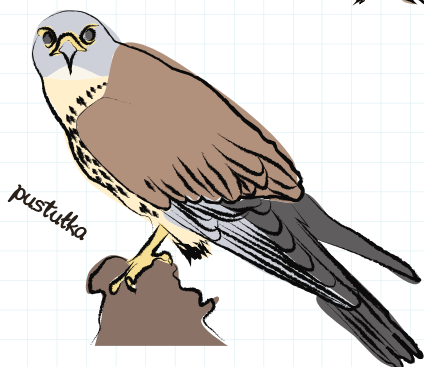




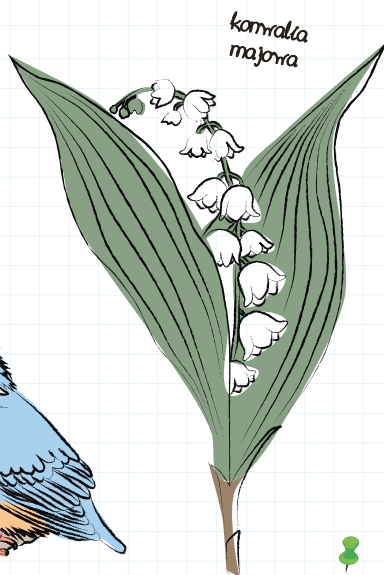
lilia złotogłów



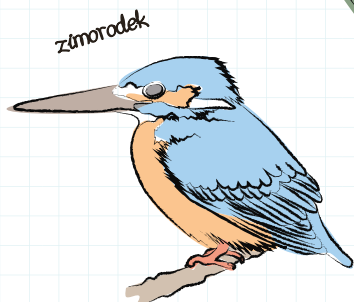
bielik



pustułka



konwalia
majowa



złomorodek

Źaka kwietna

DORYSUJ KWIATKI, TAM GDZIE SĄ PUSTE ŁODYGI



Ścieżka edukacyjno-turystyczna

Fauna Polski

premiera
JESIEŃ 2023



ZOO LUBIN.PL



Gęgawa

łac. *Anser anser*

Długość ciała: 75-90 cm

Rozpiętość skrzydeł: 150-180 cm

Masa ciała: 2,5-4,1 kg

Gęgawa jest jedynym gatunkiem gęsi gniazdującym w Polsce; jest przodkiem gęsi domowej. Ptaki obu płci ubarwione są jednakowo. Jeszcze przed II wojną światową w Polsce ludzie na wsiach podbierali gęgawom jajka do jedzenia lub podkładali pod gęsi udomowione. Po zakończeniu wojny gęgawy przetrwały tylko w miejscach niedostępnych dla ludzi. Są bardzo rodzinnymi ptakami, łączą się w pary na całe życie. Podczas przelotów łączą się w bardzo duże stada, utrzymując kontakt ze swoim rodzeństwem i dziećmi z poprzednich sezonów lęgowych.

tekst: A. Łużyński, korekta: I. Skrypin, rysunki: Mergus D. Killion



Gęś kielecka

łac. *Anser domesticus*

Długość ciała: 81-96 cm

Rozpiętość skrzydeł: 165-183 cm

Masa ciała:

samce 4-4,25 kg, samice 3,4-3,6 kg

Gęś domowa rasy kieleckiej to rodzima rasa gęsi charakteryzująca się białym upierzeniem, a łapy i dziób są pomarańczowo-czerwone. Jest bardzo odporna na niekorzystne warunki środowiska. Wykazuje niskie otluszczenie ciała oraz dobre umięśnienie.

Dobrze radzi sobie pod względem reprodukcyjnym. Samice są lżejsze od samców i ważą ok. 3,5 kg. Masa ciała gąsiorów dochodzi nawet do ponad 4 kg.

Gęś kielecka słynie ze smacznego mięsa.

tekst: I. Skrypin, korekta: A. Łużyński, rysunki: Mergus D. Killion



Gil

łac. *Pyrrhula pyrrhula*

Długość ciała: ok. 17 cm

Rozpiętość skrzydeł: ok. 27 cm

Masa ciała: ok. 0,025 kg

Gile najłatwiej obserwować w okresie jesienno-zimowym: w parkach, ogrodach i blisko karmników. Ognistoczerwone samce widać z daleka. Zupełnie inaczej zachowują się w okresie lęgowym – zaszywiają się głęboko w lesie, unikając ludzi. Są wtedy bardzo skryte i ciche. Gatunek ten wyprowadza nawet dwa lęgi w ciągu roku. Samica składa 4-5 jaj, które przez ok. 2 tygodnie sama wysiaduje, w tym czasie karmiona jest przez samca. W populacji tego gatunku przeważają samce, jest ich dwa razy więcej. Przyczyny tego zjawiska nie są jednak poznane.

tekst: A. Łużyński, korekta: I. Skrypin, rysunki: Mergus D. Kilion



Głuszc

łac. *Tetrao urogallus*

Długość ciała:

samce 80-115 cm, samice 54-63 cm

Rozpiętość skrzydeł:

samce 120-145 cm, samice 96-104 cm

Masa ciała:

samce 3,9-6,5 kg, samice 1,7-2,5 kg

W Polsce ten majestatyczny gatunek w szybkim tempie zanika. Nieliczne populacje występują jeszcze w Puszczy Augustowskiej, Puszczy Solskiej, Karpatach Zachodnich, Borach Dolnośląskich i Lasach Janowskich. Łącznie populacja głuszcza w naszym kraju liczy ok. 630 szt. Od wielu lat prowadzony jest program restytucji głuszcza w Polsce, ale trzeba pamiętać, że samo wsiedlanie ptaków niewiele pomoże. Do bardzo ważnych działań należy poprawa i dostosowanie siedlisk, zmniejszenie populacji drapieżników oraz edukacja.

tekst: A. Łużyński, korekta: I. Skrypin, rysunki: Mergus D. Kilion

 Muzeum Historyczne w Lubinie

Kamuflaż

Czym właściwie jest kamuflaż? To sposób maskowania się, który pomaga wojsku ukryć się przed wrogiem. Może to być ubranie, malowanie lub inne taktyki, które sprawiają, że żołnierze są trudni do zauważenia w danym otoczeniu.



Oto kilka ciekawostek na temat kamuflażu:

- Kolor i wzór: Ważne jest, aby kamuflaż był dostosowany do otoczenia. Jeśli żołnierz znajduje się w lesie, jego mundur może mieć zieleń i brąz, aby zlewał się z drzewami i roślinnością. Jeśli jest w pustyni, kamuflaż będzie miał odcienie piasku.
- Twarze żołnierzy: Czasami żołnierze malują swoje twarze, aby ukryć się jeszcze lepiej. Mogą to być kreski, plamy lub nawet maski w kształcie liści. Wyobraźcie sobie, jak to musi wyglądać!
- Sztuczki optyczne: Często kamuflaż wojskowy wykorzystuje iluzje optyczne. Na przykład, poprzez dodanie cieni lub trójwymiarowych elementów, można stworzyć złudzenie, że żołnierz jest czymś innym, skałą lub krzakiem.

Znajdź drogę do właściwego wzoru kamuflażu

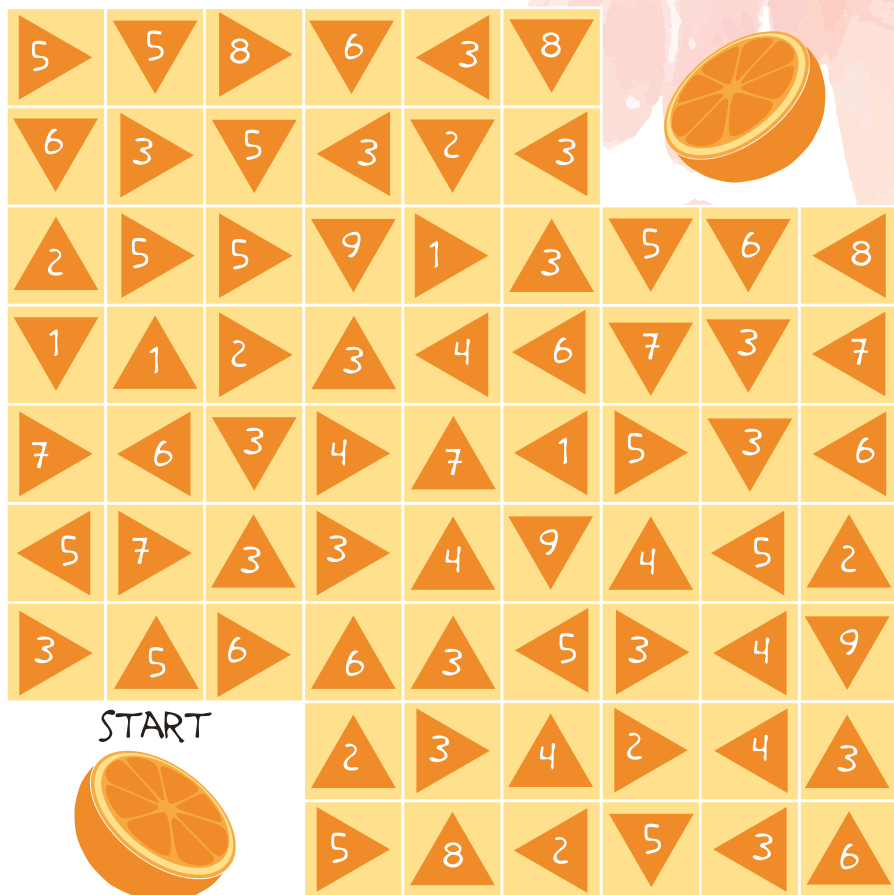


Kamuflaż
zimowy

Kamuflaż
leśny

Kamuflaż
pustynny

IDĄC, TAK JAK WSKAZUJĄ STRZAŁKI, POŁĄCZ ZE SOBĄ DWIE POŁÓWKI POMARAŃCZY.



START

Wydawca: Ogród Zoologiczny w Lubinie,
ul. Ignacego Paderewskiego 99, 59-300 Lubin

Kontakt: sekretariat@zoolublin.pl

Współpraca: Muzeum Historyczne w Lubinie

Skład numeru: Izabela Grygiel Opracowanie graficzne:
Agata Bończak (str. 21-23), Izabela Grygiel (str. 1-20, 26-28),
Joanna Kulik (str. 24-25)

Opracowanie merytoryczne: Agata Bończak (str. 21-23),
Izabela Grygiel (str. 3-17, 20, 26), Joanna Kulik (str. 24-25)
Agata Łabuzińska (str. 18-19), Andrzej Łużyński (str. 27)

Lubin 2023

Bażant królewski

(łac. *Syrnaticus reevesii*)

Bażanty królewskie zamieszkują północne i środkowe Chiny. Osobniki tego gatunku są **odporne na niskie temperatury**. Zamieszkują rzadkie lasy mieszane i liściaste, z podszytem krzewiastym, na wyżynach i w górach od 300 m do 2000 m n.p.m. W środowisku naturalnym **żyją w niewielkich rodzinnych grupkach**, natomiast w okresie lęgowym każdy kogut oddziela się od stada z jedną lub dwiema samicami w poszukiwaniu własnego rewiru. **Noce spędzają w koronach drzew**, chociaż nie są zbyt sprawne w locie, ze względu na długi ogon. Bażant królewski jest największym z długoogoniastych bażantów, wraz z ogonem **mierzy nawet 2 metry**.





LATO